

Høringsuttalelse til NOU 2018:11 Ny fjellov

fra Verdal bondelag

Det vises til høringsbrev av 29.august 2018 fra Landbruks-og matdepartementet (LMD) om Statsallmenningslovutvalgets utredning NOU 2018:11 Ny fjellov.

Etter det vi kan erfare er Verdal kommune den kommunen i landet med flest statsallmenninger, 10 i tallet.

En vesentlig del av våre medlemmer er bruksberettigede i en eller flere statsallmenninger. Det å få benytte bruksrettene er for mange av våre medlemmer av avgjørende betydning for jordbruksdrifta. Pr i dag er spesielt beiteretten og hogst/virkesretten viktig for mange bruksberettigede i Verdal.

Generelle kommentarer

Vi vil uttrykke forundring og skuffelse over at ikke flere enn én bruksberettiget fikk plass i lovutvalget. Vi mener de bruksberettigede er de som sitter med spisskompetansen på hva som fungerer bra, og hva som bør forbedres i et evt nytt lovverk når det gjelder forvaltning av våre bruksretter. Det er bekymringsfullt at et lovutvalg settes sammen stort sett av representanter for interessegrupper hvis interesser ikke reguleres i loven. Vi mener lovutkastet bærer preg av dette på den måten at lovforslaget ikke er konsekvent på å gi bruksrettene den posisjon som de etter gammel allmenningsrett har, og som også mandatet påpeker at de i en revidert lov skal ha, men til dels søker å sidestille, og sågar gi andre brukergrupper av allmenningene fortrinn i forhold til jordbrukets bruksretter (og samisk reindrift). Dette mener vi er svært uheldig for framtidens muligheter for å benytte våre bruksretter.

Statsallmenningene er og skal være arealer som allmennheten får benytte seg av. Statsallmenningenes ressurser tjener, og skal også i framtida tjene allmenningsbygdene.

Men; en ny lov må tørre å være tydelig på å gi bruksrettene den posisjonen som de etter gammel allmenningsrett har, og være tydelig på hva kjernevirksomheten til det lokale styrende organet er, nemlig forvaltning av jordbrukets bruksretter og jakt, fangst og fiske i statsallmenningene.

Dette må være gjennomgående i en revidert lov.

Vi oppfatter ikke at lovforslaget er det.

Vi mener at lovutvalget har lyktes bra i å rydde opp i uheldige dobbeltroller som staten/Statskog har i dag. Vi er enige i at oppgaver og ansvar skal tillegges de lokale styrene og slik sørge for at handlingsrommet til det lokale selvstyre videreføres og styrkes. Ved å bringe kommunene inn i forvaltningen ville nye dobbeltroller oppstå da også disse har egeninteresser i statsallmenningene.

Kommentarer til enkelte av paragrafene

- **§ 1-1 Formål**

Vi er enig i at bruken av statsallmenningene skal være bærekraftig. For oss

jordbrukere er det selvsagt da vi er opptatt av at ressursene i allmenningene også skal kunne benyttes av framtidige generasjoner. Vi mener at ressursene i allmenningene må brukes, men ikke overforbrukes. Vi mener imidlertid at lovutkastet allerede her levner tvil om posisjonen til jordbrukets bruksretter i forhold til annen bruk av allmenningen. Det kan se ut som flertallsforslaget i 1.ledd sidestiller bruksrettene til jordbruk/samisk reindrift med annen bruk av allmenningen. En så framtreddende paragraf bør være tydelig på at bruksrettene til jordbruket er i en særstilling og at siktemålet med loven først og fremst må være å opprettholde allmenningen som en fellesressurs for de bruksberettigede (inkl samisk reindrift), dernest til beste for andre brukergrupper og allmenningsbygda. Våre bruksretter i statsallmenningene bør sidestilles med tilsvarende bruksretter i bygdeallmenningene. Vi opplever at bygdeallmenningsloven er mye tydeligere på bruksrettenes status.

- § 2-7 Avgrensninger i utøvinga av dei jordbrukstilknytte bruksrettane**

1.ledd tar for seg noe vi mener er veldig viktig, det faktum at yteevnen til allmenningen må holdes oppe. Forvaltningen av allmenningen må gjennomføres slik at yteevnen til enhver tid holdes oppe, og vi er enig i at også bruksrettene i perioder må kunne avgrensnes for å opprettholde allmenningens yteevne. Dette er stort sett aktuelt for skogsdrifta, mer sjelden for de andre bruksrettene.

Lovutvalget sier at denne paragrafen er en videreføring av statsallmenningsloven § 4-1, derfor kan det synes noe merkelig at lovutvalget gjør denne regelen gjeldende for bruksrettene generelt.

2.ledd i flertallsforslaget og statsallmenningsloven § 1-4 henspiller på tilsvarende § i skogloven jf merknader til statsallmenningsloven og skogloven. Å gjøre avgrensninger i utøvinga av de jordbrukstilknytte bruksrettene generelt til fordel for friluftsliv, er nok et eksempel på at lovutvalget ikke erkjenner statusen jordbrukets bruksretter har i forhold til annen bruk av allmenningen. Et slikt lovforslag vil kunne få uante negative følger for utøvelsen av bruksrettene våre. I praksis foreslås det å gi fjellstyret anledning til f.eks å kreve at beitedyr skal fjernes fra allmenningen hvis de mener disse er til ulempe for jaktinteressene eller fjellstyret kan f.eks bestemme at dyr ikke får beite i hyttefelt. Hvis flertallsforslaget blir gjeldende rett, er vi rimelig sikre på at slike innskrenkninger av våre bruksretter ikke er langt unna. For oss er det uakseptabelt at flertallsforslaget blir gjeldende rett, det gir innskrenkninger i bruksrettene som ikke er i tråd med at våre retter bygger på bruk i alders tid og slik står i en særstilling i forhold til annen bruk av allmenningen.

Loven må være tydelig på bruksrettenes status.

Friluftslivets-og allmennhetens rettigheter reguleres i friluftslivsloven.

Vi mener det er unødvendig å beskrive rettigheter for friluftsliv/allmennheten i den reviderte fjelloven.

- Kapittel 3 Administrasjon og organisatoriske regler**

Fjelloven og statsallmenningsloven er lovverket som regulerer våre bruksretter i statsallmenningene. Bruksberettigede må sikres tilstrekkelig innflytelse på

avgjørelser som gjelder deres private retter. Vår erfaring er at reglene for styresammensetning/-oppnemning i gjeldende fjellov ikke i tilstrekkelig grad ivaretar bruksberettigedes interesser, og dette bør forbedres i revidert lovverk. Det er uheldig at kommunestyret betrakter fjellstyret som et kommunalt utvalg og fordeler styreplassene etter partipolitisk oppslutning, og at det ikke legges større vekt på å få brakt aktive bruksberettigede inn i fjellstyret.

I fjelloven av 1920 hadde bruksberettigede 2 av 3 plasser i styret, og i allmenningsstyrene har det alltid vært slik at representantene velges av og blant de bruksberettigede. I et historisk perspektiv er det altså bare fjelloven av 1975 hvor bruksberettigede ikke har utgjort et flertall i et styre som forvalter bruksrettene.

En ny fjellov må styrke innflytelsen fra de bruksberettigede i forhold til gjeldende lov og lovforslag.

- jordbrukstilknyttede bruksberettigede må ha flertall i styret og alle må være fullverdige representanter også mht stemmerett
- Bruksberettigede må selv få velge hvem som skal representere de
- I loven/merknadene må det framgå at alle bruksretter som utøves skal være representert i styret og at bruksberettigedes representanter bør være aktive utøvere av bruksrettene
- Leder må velges blant de bruksberettigede
- Alle allmenninger må kunne være representert
- Må være mulighet for å ha flere styrer i en kommune

Angående oppgaver for fjellstyret:

Vi mener at fjellstyret må ha fokus på forholdene som reguleres i loven, nemlig de jordbrukstilknyttede bruksrettene og forvaltning av jakt og fiske.

Vi mener det er meget viktig at fjellstyrene blir overført forvaltningsansvar for skogen der det er virkesrett. Vi opplever at jordbrukere i allmenninger i kommunen blir tilbudt råtebefengt virke som skulle ha vært drevet ut for lenge siden, noe som selvsagt ikke er tilfredsstillende.

For oss ser det ut som Statskog SF ikke prioriterer utarbeidelse av skogbruksplaner og skogforvaltning i allmenninger med virkesrett, og spesielt ikke i underskuddsallmenningene hvor inntektene av evt salgsdrifter går inn i allmenningsfond knyttet til den enkelte allmenning og ikke inn i Statskog SF egen kasse.

Vår vurdering er at det i enkelte av kommunens allmenninger haster med å få på plass en lokalt tilpasset skogforvaltning for at allmenningen også i framtida skal kunne sørge for hogst- og virkesrett for de bruksberettigede. Det er også meget viktig i et miljøperspektiv.

Vi er uenig i at fjellstyret skal pålegges oppgaver knyttet til friluftsliv. I friluftsloven defineres kommunen som lokalt organ for friluftsliv. Kommunen har ansvar for en helhetlig tilrettelegging av friluftslivet.

Vi vil presisere at det ikke betyr at friluftsliv ikke skal kunne foregå i statsallmenningene.

• Kapittel 4 Bruksrettar som ligg til jordbrukseiendom

Vi støtter flertallsforslagene og vil presisere hvor viktig det er at det dynamiske

elementet i allmenningsretten åpner for nye bruksmåter når andre lenger ikke er aktuelle. Både ved at nye bruksmåter utvikler seg fra en etablert rett, men også at bruksberettigede får bruke ressursene i allmenningene på nye måter som er i tråd med tida og tilhøva i landbruket ellers.

Uten at disse prinsippene følges vil bruksrettene over tid miste sin verdi for jordbruket.

- **Virkesrett og skogforvaltning**

En sammenslåing av fjelloven og statsallmenningsloven vil ha store konsekvenser for bruksberettigede med hogst-og virkesrett, spesielt med hensyn til innflytelse fra de bruksberettigede i styrende organ. I Verdal er det i dag 8 allmenningsstyrer med 5 bruksberettigede i hvert styre.

Mange virkesberettigede i Verdal som er blant våre medlemmer uttrykker stor skepsis og til dels sterk motstand til sammenslåingen på grunn av lovforslaget medfører redusert innflytelse fra de bruksberettigede.

Hvis det blir vedtatt at fjelloven og statsallmenningsloven skal slås sammen, må det sikres at en lokalt får gjennomføre gode prosesser på lokal styreorganisering hvor spesielt nåværende allmenningsstyrer blir hørt. Det vil være helt nødvendig for et godt resultat av omorganiseringen at bruksberettigede får tiltro til at den nye organisasjonen ivaretar deres private bruksretter.

Selv om regelen i en revidert fjellov skal være at fjellstyret forvalter skogen i allmenninger med virkesrett, mener vi at for enkelte skogallmenninger vil forvaltning av skog/virkesrett etter bygdeallmenningsloven være en bedre løsning. I vår nabokommune Levanger har vi både bygdeallmenninger og Grønning statsallmenning hvor skogen allerede forvaltes etter bygdeallmenningsloven. Vår erfaring er at det er stort fokus på både skogforvaltning og virkesrett i disse allmenningene og at tilknyttet lokal skogkompetanse gjennomfører en god lokalt tilpasset skogforvaltning.

Tilsynelatende langt bedre skogforvaltning enn det vi ser i mange av statsallmenningene i vår kommune.

Ved en evt sammenslåing av lovene, må en sikre at mulighetene for å få forvalte skogen og utøvingen av virkesretten etter bygdeallmenningsloven blir reell, og veien for de virkesberettigede for å velge dette alternativet blir lett.

Hvis forvaltning etter bygdeallmenningsloven gjennomføres, må selvsagt evt fond tilknyttet allmenningen det gjelder følge med. Vi kan ikke se at dette er godt nok presisert i lovforslaget.

Ellers er det positivt at lovutvalget foreslår at stiftelsesloven kan brukes ved forvaltninga av finanskapital. Allmenningsfondene gir svært liten avkastning med dagens ordning.

Vi mener det også er viktig og riktig at allmenningsfondene (allmenningsfond, skogfond og erstatningsfond) knyttes til hver allmenning og at disse forvaltes lokalt. Dagens ordning bør endres/forbedres: selv om statsallmenningsloven § 1-4 sier at *allmenningsfond skal disponeres av allmenningsstyret og skogforvaltningen i fellesskap*, opplever ikke våre medlemmer som er virkesberettigede at så skjer i praksis. I realiteten opplever de at Statskog SF disponerer disse pengene, og at allmenningsstyrene ikke får innsyn i pengestrømmen eller være med i disponeringen av fondene.

- **Øvrige kommentarer**
- Forbud mot salg bør fortsatt være hovedregelen, også når det gjelder hus på setervoller som er falt i det fri
- Inntekter skapt i allmenningene bør forbli i allmenningsbygdene
- Loven må gi fjellstyrene anledning til å tilpasse behovet for egne ansatte og gi muligheter for at f.eks ansatte i landbruksetaten i kommunene kan inneha sekretær/oppsynsfunksjon. Vi er meget skeptiske til at fjellstyrene skal bruke store ressurser på arbeidsgiveransvaret.
- Vi støtter lovforslaget om tvisteløsning. At forhold rundt bruksretter kan føres inn for jordskifte mener vi gir oss en bedre rettssikkerhet enn i dag da både lovhjemmel og skjønn vil bli vurdert.

27.02.2019

Verdal,

Verdal bondelag